

Preek 13 sept. 2020:

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
Wanneer wij een groot probleem hebben met een persoon of een organisatie, kunnen wij ons in het uiterste geval wenden tot een advocaat. Wanneer wij ernstig geraakt zijn door wat een ander ons heeft aangedaan, kunnen wij dat immers moeilijk voor ons houden. Een andere mogelijkheid is de stap naar de rechter. Een wat ik een mildere mogelijkheid zou willen noemen is je wenden tot een mediator. Het gaat hier om een onafhankelijke bemiddelaar die vertrouwen geniet van beide partijen. Mozes bekleedt vanmorgen min of meer zo'n positie. In de eerste schriftlezing: het tweede deel van Exodus 32 horen wij hoe hij met God onderhandelt over het voornemen dat de Heer heeft ten gevolge van wat er onderaan de berg Sinai is gebeurd. De spanning is te snijden. God is heel boos en toornig en heeft het stellige voornemen om zijn volk te verdelgen te vernietigen. Het lijkt op wat in Genesis 6 wordt verteld: voor de zondvloed staat tot driemaal toe dat God de aarde wil vernietigen, omdat de mensen het verdorven hebben. God wil er een punt achter zetten. Het is toch allemaal voor niets geweest. De mensen hebben het over zichzelf afgeroepen. En of het dan zand, vuur of water erover is, de wereld zal niet langer doordraaien.

De aanleiding hier is de wens van het volk om te kunnen beschikken over een zichtbare god. Een god met een kleine letter zal ik maar zeggen. Er staat niet dat zij een andere God willen, maar wel dat de God van Abraham, Isaak en Jacob visueel zal worden. En om nu niet te snel te oordelen wagen wijk ons af: 'Hebben wij die wens eigenlijk ook niet?' ... Overall waar wij zeggen: Waar is God dan? Wat merk ik eigenlijk van Hem? Een zicht- en tastbare god heeft ook sterk onze voorkeur. En welke bezwaren kleven eraan om iets aanschouwelijks te hebben dat ons helpt om aan God te denken? Ik denk dan aan de verklaring van de beelden in de Rooms Katholieke Kerk: ze worden niet in de letterlijke zin aanbeden, maar het zijn hulpmiddelen om ons sterker te concentreren op God. Daar schuilt toch geen slechte bedoeling achter?

De Tien Woorden zeggen: Gij zult geen andere goden voor mij aangezicht hebben. Gij zult u geen gesneden beelden maken.... Wat is erop tegen om zo'n gesneden beeld te fabriceren? ...Een eigen beeld maken staat hier voor: je kunt God helemaal beschrijven, definiëren; dus vastleggen aan jouw voorstelling van zaken. Het overstijgende, het jouw verstand te boven gaande van God is dan geheel verdwenen. Nog sterker uitgedrukt: wanneer wij God tot in alle finesses en details kunnen vastleggen, dan hebben wij macht over God in plaats van dat de Heer het over ons heeft.

De broer van Mozes Aäron, probeert nog wel heel gewiekst te voorkomen dat er een gouden stierkalf gemaakt wordt, maar zijn poging strandt. Het inleveren van de gouden oorkringen van vrouwen, zonen en dochters wordt zonder enige aarzeling gedaan. Het mag wat kosten; de inschatting van de hogepriester blijkt daarmee alles behalve realistisch. Hij ontkomt er niet aan: het gouden kalf zal er komen. En de mensen zijn wild enthousiast: 'Israël, dit is je god, die je uit Egypte heeft geleid!'

Er is nog een reden waarom deze handelswijze tot Gods boosheid leidt. Met het Gegoten Kalf schaart het uitverkoren volk zich achter de andere volken die Baäls en Astartes vereren. De God van Abraham, Isaak en Jacob weigert voor de mensen dienst te doen als een oorlogs- of vruchtbaarheidsgod. Er is dan niet langer meer sprake van één God, maar van velen afgoden. En tot overmaat van ramp bouwt Aäron ook nog een altaar voor het beeld. De brand- en vredeoffers luidden het feest met eten en drinken in. Het lang moeten wachten op Mozes had hun geduld te lang op de proef gesteld. Maar ... de feestvreugde dringt door tot waar de top van de berg en de hemel in elkaar over gingen. God is woest! Hij werpt Mozes voor de voeten dat zijn volk niet Gods volk, maar het volk van Mozes dus, onhandelbaar is geworden. De weg die God hen had voorgehouden, hebben zij verlaten. Zij hebben zich van hun Heer losgemaakt Zoals God het noemt: zie het is een onhandelbaar volk. Ik ben niet gelukkig met de vertaling onhandelbaar en prefereer het woord hardnekkig dat in andere vertalingen wordt gebruikt. In het Hebreeuws is letterlijk: zij zijn hard van nek.

Het verwijt van God is groot Hij zegt zelfs dat Mozes hen uit Egypte heeft geleid. Er kan maar één conclusie getrokken worden: 'Mijn brandende toorn zal hen verteren.' De liefdevolle God kent ook gerechtigheid. Hij wil daarom Mozes in de gelegenheid stellen om stamvader te worden van een nieuw volk. Een grote verleiding en een hele eer. Maar Mozes bezwijkt niet voor dit aantrekkelijk aanbod. In plaats daarvan stelt zich op als een mediator. Hij probeert te bemiddelen tussen God en de mensen. Daarmee is hij een voorafschaduw van Jezus. Hij stelt alles in het werk om God milder te stemmen. En hij mag dan geen man zijn van het woord, hij wendt alle door God aangereikte kennis aan om de Eeuwige te laten terugkeren van Zijn voornemen.

Fijntjes wrijft hij God aan, dat het Zijn volk en niet dat van Mozes is. Verder voert de mediator aan, dat het ook God was die Zijn volk bevrijdde uit Egypte. Dat was niet in eerste instantie de verdienste van Mozes. Heer is het dan voor niets geweest dat U Uw volk hebt bevrijd uit Egypte! ... En dan doet de voormalige Egyptische prins er nog een schep boven op. Hij bedient zich dan van sluwheid. De arglistige bemiddelaar vraagt Zijn God: zich te verplaatsen in wat de Egyptenaren zullen zeggen. Lachen in hun vuistje, zouden wij het kunnen noemen. Wat een God hebben die Joden zeg eerst redt Hij hen en vervolgens stort Hij hen toch nog in het ongeluk! Alles voor niets geweest.

Tenslotte weet Mozes nog één argument aan te wenden: hij brengt God in herinnering dat Hij een belofte heeft gedaan aan Abraham, Isaäk en ... niet Jacob, maar Israëel wordt hier genoemd. Here God, wij mogen toch wel uitgaan dat U uw beloften gestand zult doen! ? En de Ene God laat zich overtuigen. Hij komt terug van Zijn voornemen. Hij ziet ervan af Zijn volk te straffen. Het berouwde de Heer, vertalen anderen. Nu heet het weer ZIJN volk. De mediator heeft zijn doel bereikt. De afstand tussen God en mensen wordt weer verkleind. Ik zei al Mozes is de voorafschaduw van Jezus. Van Gods Zoon die met Zijn leven de kloof tussen God en mensen overbrugt. Die er alles aan gelegen was om Gods liefde te laten prevaleren boven Zijn boosheid.

Wij kunnen andere mensen benadelen. Kwaad berokkenen, bedreigen, bedriegen en pijn doen. Een ander vergeven is niet gemakkelijk je moet jezelf daarvoor overwinnen. Echt vergeven is degelijk wat anders dan 'Sorry' zeggen. Vergeven kan eigenlijk pas plaatsvinden, nadat die ander berouw toont en excuses aanbiedt.

Petrus worstelt in de tweede lezing van vanmorgen met de vraag hoe vaak je zou moeten vergeven. Naar menselijke maatstaven zijn daar toch grenzen aan te verbinden. Jezus geeft aan dat er geen grenzen aan vergeving zijn. Wel stelt Hij nadrukkelijk dat vergeving via de weg van berouw en het inzien van schuld leidt. De maat die Jezus aangeeft is zeventig maal zeven. Dit getal is natuurlijk niet letterlijk bedoeld. Het geeft aan dat je onbeperkt zal vergeven. Maar waar komen die getallen nu vandaan? In het eerste Bijbelboek Genesis is er sprake van dat het onrecht tegen Kaïn zevenmaal gewroken zal worden. En vervolgens tegen Lamech zeventig keer. De omgekeerde richting prijst Jezus aan.

De gelijkenis laat het hele proces nog eens zien. 1. Een man wordt aangesproken op zijn schuld. 2. Een gerechte straf wordt in het vooruitzicht gesteld. Het is te vergelijken met wat tegenwoordig gebeurt: het veilen van iemands bezit om een schuld te voldoen. 3. De schuldenaar erkent zijn schuld 4. De koning krijgt medelijden en vergeeft de schuld. Dit laatst doet de koning wel in der verwachting dat de man in vergelijkbare situaties hetzelfde zal doen.

Concreet: omdat God ons weet te vergeven, zullen wij ook onze naasten vergeven. De bekende bede uit het Onze Vader: Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. En het meest bijzondere van deze onbegrensde schuldvergeving is: dat schuldvergeving kan leiden tot een herstel van de relatie en dat dit voor beide partijen wordt ervaren als een bevrijding. Christus als een mediator die ons voorgaat en zelfs weet te bidden voor Zijn vijanden. Een voorbeeld van onbeperkte liefde die wij elkaar zullen bewijzen, Amen!